פון מיין טאג־בוך

(עראינערונגען וועגען דער מלחמה און דער רעוואָלוציע)

פון מאקסים גאָרקי

„פוטער אין וואסער זינקט ניט"

א מאסקווער איזוואשטשיק: א באַוואקסענע בלונדע צורה. דאס פערד זיינס איז א געמיש פון א קעמעל און א שאף. אויפ'ן קאָפּ איז ביי איהם א צוקנייטשטע צעריסענע היטעל, דער בלויער קאפטען איז אונטער די פאבוועס אויך צעריסן; פון א לאך אין זיינעם א וואר לינקע־שטיוועל האט זיך ארויסגערוקט אין רייצט זיך מיט אייך א שמוציגע שטיק פוס־טראַנטע. מ'קאן דענקען, אז דער מענש האט זיך אומיסטען אויסגעפוצט אין טראַנטעס, כדי זיך צו באריהמען:

— זעהט ס'אַרא קבצן איך בין!

ער זיצט אויפ'ן אַנטרייבער'ס בענקעל מיט א זייט, צלמ'ט זיך אויף אלע קירכען און דערצעהלט פויל וועגען דעם יקרות. ער באַקלאָגט זיך ניט, נאר לאַט אזוי דערצעהלט ער מיט א הייזערינער שטים.

פרעג איך איהם, וואס דענקט ער וועגען דער מלחמה.

— מיר — צו וואס טויג אונז דענקען? דער צאר האַלט מלחמה, איז עס פאר איהם צו דענקען.

— צייטונגען לייענט איהר?

— מיר זענען ניט קיין לייענענדיגע. אמאל הערסט אין טשיינע: צוריקגעטראָטען, פאראויסגעטראָטען. וואס איז דען א צייטונג? ביי אונז אין דארף איז דא א פויער, פליידערע ער א סך און זאגט ליגען. נו, רופט מען איהם — צייטונג.

ער קראַצט זיך מיט דער פוזשקע אונטער דער פאַכווע און פרעגט:

— שלאַגט אונז דער דייטש?

— שלאַגט.

— און ווער האט מעהר מענשען, מיר צי ער?

— מיר.

ער גיט א פאַצע מיט דער בייטש איבער דעם פערד און זאגט פילאָזאָפיש־רוהיג:

— אט זעהסטו דאך: פוטער אין וואסער זינקט ניט.

ערשט פאר־א־יאהרען

דער פאַריקמאַכער גאלט א גרינעם גרעניץ־בעאַמטען און רעדט מיט זיכערקייט:

— נעווים וועלען אונז די דייטשע, צוברעכען די ביינער, זיי האבען אונז שטענדיג געשלאגען.

דער בעאַמטער איז ניט מסכים:

— ניין, מיר האבען זיי אויך געשלאגען. צום ביישפיל: אונטער דער אימפּעראטריצע יעליזאוועטע האבען מיר אפילו גענומען בערלין.

— ניט געהערט — זאגט דער פאַריקמאַכער. — כאטש אליין בין איך א סאלדאט, אבער פון אזא פאל האב איך ניט געהערט.

און — ער שטויסט זיך אן:

— אפשר איז דאס אויסגעטראָכט געוואָרען כדי אונז צו טרייסטען, צו דערהויבען די שטימונג?

און פאַר־א־יאהרען, נאך דער מלחמה דערקלערונג, האט דער דאזיגער פאַריקמאַכער מיר דערצעהלט, ווי ער איז געשטאנען אויף די קני פאר'ן ווינטער פאר לאַין און זיך אפּגיסענדיג מיט טרעהרען, געזונגען „באַזשע צאַריא כראַני".

— די נשמה האט געזונגען אין יענער שעה פון גרויסער פרייד.

דאס פאלק שמועסט וועגען דער מלחמה

אין גאַרטען אַנטקעגען דעם „גאַראַדני דאם" שטעהט א גרופּע פאַרשידענאַרטיגע מענשען און הערט זיך צו צו דער קנאַעגדיגער רעדע פון א קליינעם סאַלדאַטעל.

דער קאָפּ איז ביי איהם פאַרבאַנדאַזשירט, די ליכטיגע איינען גלאַנצען באַגייסטערט. עס כאַפּט אן די מענשען מיט די הענט, גיט אַכטונג מ'זאָל איהם הערען מיט אויפמערקזאַמקייט, און מיט א הויבען טענאָר־קול'בל זייט ער ווערטער:

— פאַקטיש, זענען מיר, פאַרשטעהט זיך, שטאַרקער, אבער אין אלע אנדערע זאכען קאנען מיר קעגען זיי ניט ביישטעהן. דער דייטש האלט מלחמה מיט חשבון, ער נוצט דעם סאַלדאַט מיט שפּאַרזאַמקייט. ביי אונז אבער איז — אורא! מען שיט די גאַנצע גרופּע מיט אמאל אין קעסעל אריין.

א הויכער, קרעפטיגער פויער מיט א צוריסענער פאַדיאַוועקע, רעדט געוויכטיג אויף א באס:

— ביי אונז, דאַנקען גאָט, איז אפילו ניטא וואו אהין צו טאָן די מענשען. ביי אונז איז אן אנדער רעכנונג: מאכען אזוי אז ס'זאָל זיך לעבען גראַמער.

אפּגעזאגט און געשמאַק א געניץ געטאָן. ס'וואָלט זיך געוואָלט הערען א איראָניע אין זיין שטים, אבער דער פנים איז ביי איהם א שטיינערנער, די אויגען — רוהיג פאַרשלאָפען. א גרויאינקער, צוקנייטשער מענשעל איז מיט איהם מסכים:

— ריכטיג. דערפאַר טאקי איז די מלחמה: אדער פאַרכאַפּען פרעמדע עדה, אדער פטור ווערען פון אביסעל מענשען.

און דער סאַלדאַט רעדט ווייטער:

— דערצו נאך איז באַגאַנען געוואָרען א פעהלער: אָפּגעבען פויילע די פאַליאַפּען, און יענע זענען זיך צוזאַפּען, ווער צו זיי און ווער צו אונז, און ס'איז געוואָרען א פלאַנטער. אן איינענער האט קיין חשק ניט צו שלאַגען אן איינענעם.

דער הויכער פויער רעדט רוהיג און מיט איבערצייגונג:

— מ'וועט זיי צווינגען וועלען זיי שלאַגען. זאָל נאר זיין ווער ס'זאָל צווינגען, וועט מען שוין שלאַגען. דער עולם האט זיך ליעב צו שלאַגען.

„איך מיר לערער!"

און בכלל דערדען די „איינוואוינער" וועגען דער דאזיגער נידערטרעכטיגער, שענדליכער שחיטה ווי וועגען א פאַס־הונג, וואס איז זיי איינגאַנצען פרעמד, ווי צושויער, אפשמאל — אפילו מיט בייזער פרייד. אבער איך פאַרשטעה ניט: קענען וועמען אין גערעכטען אט די בייזע פרייד? מען באַמערקט נאר ניט, אז ס'זאָל שטיינען די קריטיק קעגען דער „רעגירונג" און אז די בנאַמטיווע באַציהונג צו איהר זאָל וואַקסען. עס אנווייסלעט זיך אן אַפּשטויסענדיגער, מעשטשאַנסקער אַנערכיזם.

ווען מען פאַרגלייכט דאס מיט די מיינונגען פון די אַרבייטער, זעהט מען קלאָהר אויף וויפיעל העכער ביי יענע איז אַנטוויקעלט דער באַגריף וועגען דעם טראַגיזם פון די געשעהענישען און אפילו דער געפיהל פון „שטאַפּליכקייט", אדער בעסער געזאָגט, — מענשליכקייט. דאס מערקט זיך אפילו ביי די „ניט אַרגאַניזירטע", שוין ניט ריידעדיג וועגען די פאַרטייליים, ווי צום ביישפּיעל, פּ. א. סקאַבאַראָוו. אַנומעלטען האט ע. נערעדט:

— אלס א קלאַס וועלען מיר געוויינען פון דעם מיליטערישען פאַנראַם, און דאס איז, פאַרשטעהט זיך, די הייפּט זאך. און דאך טוט וועה די נשמה. עס איז א חרפה וואס מיר האלטען מלחמה, און ס'איז אזא רחמנות אויף די מענשען — כ'קאָן אייך נאר ניט זאגען. באַטראַכט נאר, עס קומען דאך אום די שטאַרקסטע, און מאָרגען דאַרף מען זיי צו דער אַרבייט. די רעוואָלוציע פאַרערט פאַר זיך די סאַמע שטאַרקסטע... וועלען מיר דען האבען גענוג?

ער פאַרשטעהט נוט די באַדייטונג פון קולטור:

— דאס — זאגט ער — איז נאַרישקייטען, וואס די קולטור איז א בור־זשואזע און איז פאַר מיר שעדליך. די קולטור איז אונזערע, אונזער געזעצליכע אַרבייט און ירושה. מיר וועלען זיך אליין פאַנאַנדערקלייבען, וואס ס'איז איבעריג און שעדליך, און מיר וועלען אליין אָפּ־וואַרפען וואס עס טויג ניט. פריהער דאַרף מען א קוק טון וואס וויפיעל עס איז ווערט. קיינער אויסער אונז, וואַגט אויסצוברענגען א פאַרטרעטער פון דער קולטור אין דער אַנדערער זייט ניט צו שאַפען איבער אזוינע זאַכען. אַנומעלטען האט ביי אונז אויף דעם סאַמאָפּאַניעווסקין, איינער א גוטער פריינט געהאַלטען אין פאַרגיכטען די קולטור גאַנצע אַנדערהאַלבען שעה, און איך האב געטראַכט: דער מענש וויל מיר באַווייזען, אז א פאַסטעלע איז בעסער פון א שטיוועל. אייך מיר לערער. די אויערען דאַרף מען אַנדרייען אזוינע.

זשרעס אנשטאט מאלפּעס

פּראָפעסאָר ד., א באַקטעריאָלאָג, האט מיר־דערצעהלט:

— אַרינמאָל, אין דער אַנוועזענהייט פון יענעראַל ב., האב איך געזאגט אז איך וואָלט באַדאַרפט האבען מאָלפּעס פאַר געוויסע עקספּערימענטען מיין־נע.

דער יענעראַל האט ערנסט געפרעגט:

— נו, אין זשידעס טויגען ניט? דא האב איך עטליכע זשידעס שפּאַנען, איך וויל זיי סיי ווי אויפהענגען, — נעהמט די זשידעס!

און ניט וואַרטענדיג אויף מיין ענטפער, האט ער געשיקט אַן אפיצער אויסצופינען וויפיעל ס'איז פאַראַן שפּאַנען, וואס זענען הענגענען. איך האב אנגעהויבען צו ערקלעהרען דעם יענעראַל, אז פאַר מיינע עקספּערימענטען טויגען ניט קיין מענשען, אבער ער האט מיך ניט פאַרשטאַנען אין געדרעט מיט אויסגעסטאַרשטעטע אויגען:

— אבער מענשען זענען דאך קליינער פון מאַלפּעס. ווען איהר וועט דעם מענשען אַריינשפּריצען א סם, וועט ער אייך דאך זאגען וואס ער פיהלט, און א מאַלפּע וועט אייך דאך ניט זאגען!

דער אפיציער איז צוריקגעקומען אין באַריכטען, אז צווישען די אַרעס־טירטע אויף פאַדאַנג אין שפּיאַנאַזש, איז ניטא קיין איין איד, בלויז ציגייַנער אין רומענער.

— און ציגייַנער טויגען אויך ניט?

— האט דער יענעראַל געפרעגט. — א שאד!

אידען און אַנטיסעמיטען

אז מען דערמאהנט זיך וועגען די אידען פיהלט מען זיך פאַרשעמט, הגם איך פערזענליך האב קיינמאל אין מיין לעבען מסתמא ניט געטאָן קיין שלעכטס צו מענשען פון אט־דער. מערקווירדיג באַגעגנט זיך מיט א אידען דערמאַנט מען זיך באלד אן דער שבט־קרובה שאפט מיט דער אכזריות'דיגער סעקטע אַנטיסעמיטען און אז דער איינענער פאַראַנטוואָרטליכקייט פאַר דעם אידיאָטיזם פון די שבט־ברידער.

איך האב אַרענטליך און אויפמערקזאַם אויבערגעליינט א הורבע ביכער, וואס פּרואוון באַגרינדען די שנאה צו אידען. עס איז זעהר א שווערער און אפילו א אַפּשטויסענדער חוב צו לייענען ביכער. וואס זענען געשריבען מיט א באַשטימטען שמוציגען צוועק, צו שענדען א פאלק, א גאַנץ פאלק! אין די דאזיגע ביכער האב איך גאַרניט געפונען אחוץ מאַראַלישער אומווישענהייט, בייזען קוויטש, געסטאַלישען בהומען און קנאה'דיגער ציינער קריצענייש. אז מען באַוואַפענט זיך אזוי, קאָן מען באַווייזען, אז די סלאַווען און אלע אנדערע פעלקער זענען פאַרדאַרבען דורך און דורך.

אין ניט דערפאַר האט מען דאס פיינט די אידען, ווייל צווישען אנדערע פעלקער פון נעמישט בלוט האבען זיי אַמערסטען אָנגעהאַלטען די ריינקייט פון פנים און נייסט? געפינט זיך ניט אין אידען מעהר „מענש" ווי אין דעם אַנטיסעמיט?

WILSON'S FLY PADS

הרג'עט זיי אלעמען, און איך די מיקראָבען. 10ס. א פעקיל ביי דראַגיסטען, גראָסערס און דזשענעראַל סטאָרס.

דער פּראָצעס פון שמואל ענגעל

אין די לאָדזער צייטונגען געפינען מיר א גענויעס באַריכט פון דעם פּראָצעס איבער דעם 19־יאָהריגען אינגעל שמואל ענגעל.

דער פּראָצעס איז פאָרגעקומען אין לאָדזער קריין געריכט. דער זאל איז געווען איבערפולט.

ענגעל גיט איבער, אז ער איז געבוירען געוואָרען אין בעלכאַטאוו, איז 19 יאָהר אלט, וואוינט איצט אין לאָדז, באַזיצט 4 קלאַסיגע בילדונג, איז א רעליגיאָנסלאָזער, נאר אין די אָפיציעלע ביכער איז ער פאַרשריבען אלס איד.

פון דעם באַשולדיגונגס אקט איז צו זעהען, אז ענגעל האט זיך באַהאַנט מיט דעם געהיים אַגענט לוטשאַקן אין דער אָרגאַניזאַציע „סטשעליעץ" און געלעבט מיט איהם א לענגערע צייט. אין גרויס פריינדשאַפט. שפּעטער איז ענגעל אויסגעשלאָסען געוואָרען פון „סטשעליעץ", ווייל מען האט באַקומען א יידיעה, אז ער איז א קאָמוניסט. אויף לוטשאַק איז אויסגעשלאָסען געוואָרען, נאר ענגעל איז געווען איבערצייגט, אז דורך לוי לוטשאַקען איז ער אויסגעשלאָסען געוואָרען פון דער אָרגאַניזאַציע. נאָכדעם איז ענגעל אריינגעטראָטען אין דער קאָמוניסטישער יוגנט אָרגאַניזאַציע. מיט א צייט צוריק איז פאַרגעקומען א געהיימע פאַראַזאַמלונג פון יוגנט קאָמוניסטען. לוטשאַק, וועלכער האט שוין ראַן געדעגען אין דער פאָליטישער פאָליציי, האט וועגען דער פאַראַזאַמלונג געמאלדען זיין מאַכט און דער קאָמיסאַר נעדרשעלסקי איז צוזאַמען מיט זיינע אַגענטען אוועק אויפ'ן אָנגעוויזענעם אָרט און אַרעסטירט אלע פאַראַזאַמלטע, וועלכע זיינען פאַרשעפּט געוואָרען צו טורמע.

ענגעל איז געווען איבערצייגט, אז לוטשאַק האט איהם „פאַרשטאַטן" לוטשאַק איז דערום געשעלט געוואָרען אויף דער שוואַרצער פאַרטייאישער ליסטע אויף דערהרע'עט צו ווערען.

איין טאג פאַרן מאָרד איז ענגעל געקומען צו לוטשאַק'ן און ביידע זענען זיי אוועק אויף א שפּאַציר, נאר ענגעל האט נאָך קיין מיט ניט געהאט אויסצופיהרען דעם מאָרד. א גאַנצע נאַכט האט ענגעל געבאַגלדשעפּט איבער דער שטאַדט אויף צומאָרגענס 8 פריה האט ער געטראַפען לוטשאַקן און איז מיט איהם אוועק אין פּאַרק „ז'שרודלוסקא". נאָך א קליינעם שפּאַציר האט ענגעל אַרויסגענומען מען א רעוואָלווער און אויסגעשאָסען אויף לוטשאַק'ן, וועלכער איז געפאַלען אויף דער ערד. ענגעל האט נאַכדעם נאָך געשאָסען אויף איהם 5 מאָל נאָכ'ן אויספיהרען דאס פאַרברעכען איז ענגעל אוועקגעגאַנגען געגן געלאַסען וויטער, ווען מען האט איהם געכאַפּט האט ער געגאַזט דעם פּאַליציאַנט, אז ער האט דערשאָסען דעם „הונט", וועלכער האט זיי פאַרדראָסען.

אויף דער פראַגע פון פאַרזיצער ערקלעהרט דער באַשולדיגטער, אז ער האט ניט דערשאָסען לוטשאַקן אלס פּאָליציי־אָנגעגן, ווייל ער האט ניט געוואוסט, אז לוטשאַק איז א גאַנהיים־אָנגעגן. ער האט לוטשאַק'ן דערשאָסען צוליעב פערזענלעכער נקמה.

דער פאַרטיידיגער אַרוואָקאַט אַבראַמסקי וויזט אָן, אז עס איז ניט פאַראַן קיין יסוד ענגלען צו שטעלען פאַרן שנעל־גערעכט און לייגט פאָר צו מאַכען אין אי־בערריינונג פון 2 שעה כדי איבערצוגעבען דעם פּראָצעס צו א ריוויי גערעכט.

נאָך א הפסקה פון א האַלבער שעה, ווערט דער פאַרשלאָג פון אַרוואָקאַט אָפּ־געוואָרען.

פון די ערות שטעלט דער פאַרזיצער פון „סטשעליעץ" פעסט, אז ענגעל איז אויסגעשלאָסען געוואָרען פון דער אַראַניזאַציע נאָכדעם ווי מען האט זיך פאַרטרויליך דערוואוסט, אז ענגעל געהערט צו דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי.

לוטשאַקס פאָטער גיט איבער, אז זיין זוהן איז אריינגעטראָטען אין דער פאָליציי כדי צו דערשטיקען די פאַרדעטער פון פאָטערלאַנד. זיין זוהן האט איהם אפט דערצעהלט וועגען ענגלען ווי וועגען א קאָמוניסט און אז ער האט באַקומען אן אַנגיטמע דראָהונג וועגען טויט.

דער פּראָקוראָר ווייזט אָן, אז ענגעל איז מיט זיין מאָרד ניט נאָר איסן געווען אימצוברענגען א פאַרטרעטער פון דער קולדוש'ן אלס פּרעזידענט פון אין די לאָדזער צייטונגען געפינען מיר א גענויעס באַריכט פון דעם פּראָצעס איבער דעם 19־יאָהריגען אינגעל שמואל ענגעל.

דער פּראָצעס איז פאָרגעקומען אין לאָדזער קריין געריכט. דער זאל איז געווען איבערפולט.

ענגעל גיט איבער, אז ער איז געבוירען געוואָרען אין בעלכאַטאוו, איז 19 יאָהר אלט, וואוינט איצט אין לאָדז, באַזיצט 4 קלאַסיגע בילדונג, איז א רעליגיאָנסלאָזער, נאר אין די אָפיציעלע ביכער איז ער פאַרשריבען אלס איד.

פון דעם באַשולדיגונגס אקט איז צו זעהען, אז ענגעל האט זיך באַהאַנט מיט דעם געהיים אַגענט לוטשאַקן אין דער אָרגאַניזאַציע „סטשעליעץ" און געלעבט מיט איהם א לענגערע צייט. אין גרויס פריינדשאַפט. שפּעטער איז ענגעל אויסגעשלאָסען געוואָרען פון „סטשעליעץ", ווייל מען האט באַקומען א יידיעה, אז ער איז א קאָמוניסט. אויף לוטשאַק איז אויסגעשלאָסען געוואָרען, נאר ענגעל איז געווען איבערצייגט, אז דורך לוי לוטשאַקען איז ער אויסגעשלאָסען געוואָרען פון דער אָרגאַניזאַציע. נאָכדעם איז ענגעל אריינגעטראָטען אין דער קאָמוניסטישער יוגנט אָרגאַניזאַציע. מיט א צייט צוריק איז פאַרגעקומען א געהיימע פאַראַזאַמלונג פון יוגנט קאָמוניסטען. לוטשאַק, וועלכער האט שוין ראַן געדעגען אין דער פאָליטישער פאָליציי, האט וועגען דער פאַראַזאַמלונג געמאלדען זיין מאַכט און דער קאָמיסאַר נעדרשעלסקי איז צוזאַמען מיט זיינע אַגענטען אוועק אויפ'ן אָנגעוויזענעם אָרט און אַרעסטירט אלע פאַראַזאַמלטע, וועלכע זיינען פאַרשעפּט געוואָרען צו טורמע.

ענגעל איז געווען איבערצייגט, אז לוטשאַק האט איהם „פאַרשטאַטן" לוטשאַק איז דערום געשעלט געוואָרען אויף דער שוואַרצער פאַרטייאישער ליסטע אויף דערהרע'עט צו ווערען.

איין טאג פאַרן מאָרד איז ענגעל געקומען צו לוטשאַק'ן און ביידע זענען זיי אוועק אויף א שפּאַציר, נאר ענגעל האט נאָך קיין מיט ניט געהאט אויסצופיהרען דעם מאָרד. א גאַנצע נאַכט האט ענגעל געבאַגלדשעפּט איבער דער שטאַדט אויף צומאָרגענס 8 פריה האט ער געטראַפען לוטשאַקן און איז מיט איהם אוועק אין פּאַרק „ז'שרודלוסקא". נאָך א קליינעם שפּאַציר האט ענגעל אַרויסגענומען מען א רעוואָלווער און אויסגעשאָסען אויף לוטשאַק'ן, וועלכער איז געפאַלען אויף דער ערד. ענגעל האט נאָכדעם נאָך געשאָסען אויף איהם 5 מאָל נאָכ'ן אויספיהרען דאס פאַרברעכען איז ענגעל אוועקגעגאַנגען געגן געלאַסען וויטער, ווען מען האט איהם געכאַפּט האט ער געגאַזט דעם פּאָליציאַנט, אז ער האט דערשאָסען דעם „הונט", וועלכער האט זיי פאַרדראָסען.

אויף דער פראַגע פון פאַרזיצער ערקלעהרט דער באַשולדיגטער, אז ער האט ניט דערשאָסען לוטשאַקן אלס פּאָליציי־אָנגעגן, ווייל ער האט ניט געוואוסט, אז לוטשאַק איז א גאַנהיים־אָנגעגן. ער האט לוטשאַק'ן דערשאָסען צוליעב פערזענלעכער נקמה.

דער פאַרטיידיגער אַרוואָקאַט אַבראַמסקי וויזט אָן, אז עס איז ניט פאַראַן קיין יסוד ענגלען צו שטעלען פאַרן שנעל־גערעכט און לייגט פאָר צו מאַכען אין אי־בערריינונג פון 2 שעה כדי איבערצוגעבען דעם פּראָצעס צו א ריוויי גערעכט.

נאָך א הפסקה פון א האַלבער שעה, ווערט דער פאַרשלאָג פון אַרוואָקאַט אָפּ־געוואָרען.

פון די ערות שטעלט דער פאַרזיצער פון „סטשעליעץ" פעסט, אז ענגעל איז אויסגעשלאָסען געוואָרען פון דער אַראַניזאַציע נאָכדעם ווי מען האט זיך דערוואוסט, אז ענגעל געהערט צו דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי.

לוטשאַקס פאָטער גיט איבער, אז זיין זוהן איז אריינגעטראָטען אין דער פאָליציי כדי צו דערשטיקען די פאַרדעטער פון פאָטערלאַנד. זיין זוהן האט איהם אפט דערצעהלט וועגען ענגלען ווי וועגען א קאָמוניסט און אז ער האט באַקומען אן אַנגיטמע דראָהונג וועגען טויט.

דער פּראָקוראָר ווייזט אָן, אז ענגעל איז מיט זיין מאָרד ניט נאָר איסן געווען אימצוברענגען א פאַרטרעטער פון דער קולדוש'ן אלס פּרעזידענט פון דער לאָדזער צייטונגען, נאָר דאָס איז אויך געטאָן געוואָרען מיט דער כונה, אויך אַנדערע אי־בערקערער פון דער אַרדענונג זאָלען נאָכ־טאָן זיין פאַרברעכען. דער פּראָקוראָר וואָלט פאַרלאַנגט א שטראָף פון שווערער טורמע פאַר טויטען א מענשען, ער מיז אָבער פאַרערען טויט־שטראָף פאַר טויטען א פּינקציאָנער פון דער זיכערהייטס־פּאָליציי.

דער פאַרטיידיגער אַדוואָקאַט אַבראַמסקי שטעלט פעסט, אז לויט די תקנות קען אין דער פּאָליציי ניט קיין פּונקציאָנער דער וואָס איז נאָך קיין 23 יאָהר ניט אלט, לוטשאַק אלס מינדערעהריגער, האט ניט געקענט זיין קיין סימבאָל פון דער פּאָליציי, ווי דער פּראָקוראָר שטעלט פעסט. דער פאַרטיידיגער וואַרפט אויף אָפּ די אויספיהרונגען פון פּראָקוראָר, אז ענגעל האט געשאָסען אויף לוטשאַק'ן צוליעב פּאָליטישע טעמים. ענגעל האט ביים שיסען אויף לוטשאַק'ן געהאט אין זינען נאָר זיין פערזענליכע נקמה, ווייל דורך לוטשאַקן איז ער אויסגעשלאָסען געוואָרען פון דער קאָמוניסטישער יוגנט.

אין זיין „לעצטען וואָרט" ערקלערהט דער באַשולדיגטער ענגעל, אז פון די אינגסטע יאָהרען איז זיין איינציגע שטרעבונג געווען צו זיין א נוצליכער מיטגליעד פון דער דער געזעלשאַפט צו דעם צוועק האט ער געוואָלט אוועק קיין אויס בערשלעזיגן בעת'ן פּלעביסציט, וואס עס האט זיך אויסגעמאַכט אין אינגעגעבענע צוליעב דיזע יונגע יאָהרען. צו 17 יאָהר איז ער אריינגעגעטראָטען אין מיליטער אין שפּעטער האט ער אָנגעהערט צו סטשעליעץ", אויף זיין וועג איז געשטאַנען לוטשאַק אין איהם געשטערט אין זיינע פּלענער.

שיסענדיג אויף לוטשאַקן האט ער גע־האט די כונה צו דערהרגענען א קאָמוניסט א שונא פון דער מלוכה און זיין פערזענ־ליכען שונא.

נאָך א לענגערער באַראַטונג האט דאָס געריכט אויסגעגעבען אַן דעם אויר־טייל, לויט וועלכען ענגעל וועט פאַר־משפּט צום טויט דורך דערשיסען.

דער פאַרטיידיגער האט געשיקט צום מלוכה פּרעזידענט א דעפּעשע מיט דער בקשה וועגען באַנאַדאַרונג, אבער די בקשה איז ניט אָנגענומען געוואָרען.

שבת 4 פּראָטאָג האט מען ענגעלן אַרויסגעפיהרט אין מאַגיע־וואַלד און דאָרט־טען איז דורך אן אפּטיילונג מיליטער אויסגעפיהרט געוואָרען די עקזעקוציע. די נאַגעצ געגענען אַרום דעם עקזעקוציע אָרט איז געווען באַוואַכט מיט פּראָטעסטאַנטישע מיליטערישע אפּטיילונגען.

פאַר'ן אויספיהרען איבער איהם דעם טויט אורטייל, האט ענגעל געבעטען מען זאָל צו איהם ברענגען א רב.

אז דער רב איז געקומען, האט ענגעל געבעטען מען זאָל איהם באַגראָבען אויפ'ן אידישען בית־עולם.

באַלד נאָכ'ן אויספיהרען די עקזע־קוציע האט מען ענגעלס טויטען קערפּער איבערגעפיהרט אויפ'ן אידישען בית עולם.

ענגעראַל טשאַרלז דוש. דאָס, דער צווייטער מעמשלעטער פון דעם רעפּאַרט וועגען דייטשלאַנד'ס מלחמה צאַהלונגען, וועלכער איז דער רעפּובליקאַנער קאַנדידאַט פאַר וויצע־פּרעזידענט צוזאַמען מיט אימצוברענגען א פאַרטרעטער פון דער קולדוש'ן אלס פּרעזידענט.

פּרעמיער מעקדאָנאַלד, סער דזשיימס פון דער אלסטער רעגירונג, און פּרעזידענט קאַסנריוו פון'ם אירישען פריישטאַט, וועלכע זוכען יעצט צו לעזען די פראַגען וועגען אירלאַנד'ס גרענעצען.

די ענגלישע קענינין מערי און די איטאַליענישע קענינין אויף דער אויס־שטעלונג אין וועמבלי.

דעם לעזערס ווינקעל

צו אונזערע ליעבהאַרציגע ברידער אין אמעריקא!

זייט אכטונג מלחמה האבען די אמעריקאַנער אידען אין זייער נוטהאַר־צינקייט, פאַר דער רעטונג פון אונזער לעבען וואונדערבאַרען באַוויזען. זיי אליין אין צו פאַרדראָסען, וואס מיר זע־נען לעבען געגליבען און מיר האבען גע־פונען אין זיך קענען כח, אריבער צו טראָגען אלע צרות פון דער מלחמה גלייך ווי אלע ליידען פונ'ם שפּעטערען שלום.

היינט האבען זיך די פאַרהעלטע־ניסע אָנגעהויבען צו איינדרענגען, און ד. הילף, וואס אונזערע אידען אין פוילען נוטיגען זיך אצינד, האט שוין נאָר אן אנדער צורה ווי ביז איצט, ווייל מיר נוטיגען זיך אציכד בלויז אין א הלואה און מיר בעטען ניט מעהר קיין נדבות.

כמעט דריי פערטעל פון אונזערע אידען אין פוילען לעבען היינט פון מסחר. פעהלט זיי אבער צו דעם דאזיגען מסחר דאס נוטיגע קאַפּיטאַל, מוזען מיר דאס זעהן צו קריגען ביי אונזערע ברידער, וואס דער גורל זייערער איז גלייכיגערער אין דער אויבערשטער האט זיי אויסגע־היט פון אונזערע צרות. די קאַטאַס־טראַפאַלע מפּלה פון דער ביזהעריגער פוילישער וואַלייוטע האט זיך אָפּגעשלאַ־גען אויף די אידע'ס פּלייצעס און אין דער איינפיהרונג פון דער נייער פוילי־שער וואַלייוטע שטעקט א ווייטערע קאַ־טאַסטראָפע פאַר'ן אידישען סוחר. קע־נען מיר זיך אבער אציכד אליין אַרויס־ראַטעווען פון דער שרעקליכער נויט־לאַגע, ווען אונזערע ברידער אין אַמע־ריקא וועלען אונז געבען א העלפענדע האַנט — און דאַביי מוזען מיר נאָר אַמאָל ווידערהאָלען, אז מיר ווילען ניט מעהר קיין נדבות, ווייל מיר ווילען בלויז א הלואה אין דער פאַרם פון „אַנטייל" (שעהרס) אויף אונזער סוחרים־באַנק.

אונזער סוחרים־באַנק, וועלכע לייהט געלט צו קליינע אידישע סוחרים, זיי זאָלען קענען קויפען די נויטיגע סחורות פאַר זייערע געוועלבען, פּינקטיאַליר־ט שוין העבער א יאָהר. דער אומזאַץ פון איהרע געשעפטען בלויז אין איין חודש אפּריל פון היינטיגען יאָהר האט באַטראָ־פען 220 טויזענט, אַמעריקאַנער דאָלאַר, און ווער עס האט א באַגריף וועגען אונ־זער לאַנע איז פוילען, דער וועט פאַר־שטעהן, וואס עס מיינט 220 טויזענט דאָלאַר אומזאַץ אין איין חודש.

מיר דענקען אַלזאָ, אז מיר דאַרפען ניט פיעל שרייבען, ווייל מיר קענען דאס זאָגען אויף א קורצען אופן: מיר נויטי־גען זיך אין קאַפּיטאַל — און יעדער איד אין אַמעריקאַ, וואס וויל העלפען פוילי־שע אידען, איז מחויב צו קויפען מינ־דעסטענס איין שעהר פון אונזער באַנק צום פּרייז פון צעהן דאָלאַר, ווייל מיט איינער שעהר, מיט דער סומע פון בלויז צעהן דאָלאַר, קען מען אַצינד מעהר אויפטאָן, ווי מען האט פריהער געקענט אויפטאָן מיט א נדבה פון דריי מאָל אזוי פיעל. מיט אזא קליינער סומע קען מען אַבצינד צוריק אויפבויען די עקזיסטענץ פון אונזערע ברידער אין פוילען און יע־דער איד אין אַמעריקאַ קען אונז אין דער דאָזיגער אַרבייט מיטהעלפען.

אונזער באַאַמטער־טיגער פאַר־טרעטער, דער דיערקטאָר פון אונזער באַנק, הער אזאָס שרעק, געפינט זיך אצינד אין אַמעריקאַ, (זיין אַדרעס אין דרייטען ציין־דיסטריקט, 52 סט. מאַרקס פּלייס, ניו יאָרק). זאָל זיך אלזאָ יעדער צו איהם וועגען און ביי איהם קויפען א שעהר.

די אויפגאַבע איז א גרויסע אין עס איז אויך צו ערוואַרטען א גרויסע באַ־טייליגונג פון אונזערע אַמעריקאַנער ברי־דער.

לעמבערג, ערב ראש חודש סיון, תרפ"ד.

די קאָ־אָפּעראַטיווע אידישע סוחרים־באַנק אין פוילען:

דער אַרבעטער ליעבהאַרציגער אין אַמעריקאַ!

ווערטער הער רעדאַקטאָר!

ערלויבט מיר אלס סעקרעטאַר פון פאָלקס־פאַראַיין, צו ענטפערען אויף אייער עדיטאָריעל, צוזאַמען מיט דעם ברעיף פון הער צימערמאַן.

ווי מר. צימערמאַן גיט איבער איז ער געווען אין האַמיילטאָנער סאַניטאָר־יום באַזוכען די דאָרטיגע קראַנקע, און ער איז איבעראַשט געוואָרען צו הערען אז ער איז דער ערשטער צו באַזוכען יענע־סאַניטאָריום. מר. צימערמאַן שריבט אויך, אז פאַר דער נאַכצער צייט וואָס אי־דיש קראַנקע געפינען זיך דאָרט, איז נאָך דאָרט קיין אידישע אַפּטיקע ניט געווע־ען.

צום ערשטען מר. צימערמאַן האט איהר באַאַרבעט פרעגען די קראַנקע, ווי לאַנג זיי געפינען זיך אין יענעם סאַני־טאָריום, און נאָכהער שריבען א ברעיף אין צייטונג.

דער פאָלקס־פאַראַיין האט לעצטעם יאָהר געשיקט צוויי אַפּטיקען אין יע־נעם סאַניטאָריום.

די ערשטע אַפּטיקע איז באַשטאַנען פון די פּרעזאַנען ס. לענט, י. ראָז, י. רובי־נאָף און אויך זעלבסט.

די צווייטע אַפּטיקע מיט פיער מאָ־נאַטען שפּעטער איז באַשטאַנען פון ס. לענט און י. ראָז.

ערלויבט מיר אויך צו דערצעהלען אז דאַמאָלס איז דער סאַניטאָריום גענוצט געוואָרען בלויז פאַר צוריק געזונטענע סאָלדאַטען. דאָרט איז בלויז געווען א העלפענדע האַנט — און דאַביי מוזען מיר נאָר אַמאָל ווידערהאָלען, אז מיר ווילען ניט מעהר קיין נדבות, ווייל מיר ווילען בלויז א הלואה אין דער פאַרם פון „אַנטייל" (שעהרס) אויף אונזער סוחרים־באַנק.

אונזער סוחרים־באַנק, וועלכע לייהט געלט צו קליינע אידישע סוחרים, זיי זאָלען קענען קויפען די נויטיגע סחורות פאַר זייערע געוועלבען, פּינקטיאַליר־ט שוין העבער א יאָהר. דער אומזאַץ פון איהרע געשעפטען בלויז אין איין חודש אפּריל פון היינטיגען יאָהר האט באַטראָ־פען 220 טויזענט, אַמעריקאַנער דאָלאַר, און ווער עס האט א באַגריף וועגען אונ־זער לאַנע איז פוילען, דער וועט פאַר־שטעהן, וואס עס מיינט 220 טויזענט דאָלאַר אומזאַץ אין איין חודש.

מיר דענקען אַלזאָ, אז מיר דאַרפען ניט פיעל שרייבען, ווייל מיר קענען דאס זאָגען אויף א קורצען אופן: מיר נויטי־גען זיך אין קאַפּיטאַל — און יעדער איד אין אַמעריקאַ, וואס וויל העלפען פוילי־שע אידען, איז מחויב צו קויפען מינ־דעסטענס איין שעהר פון אונזער באַנק צום פּרייז פון צעהן דאָלאַר, ווייל מיט איינער שעהר, מיט דער סומע פון בלויז צעהן דאָלאַר, קען מען אַצינד מעהר אויפטאָן, ווי מען האט פריהער געקענט אויפטאָן מיט א נדבה פון דריי מאָל אזוי פיעל. מיט אזא קליינער סומע קען מען אַבצינד צוריק אויפבויען די עקזיסטענץ פון אונזערע ברידער אין פוילען און יע־דער איד אין אַמעריק